Lakivaliokunta 2.5.2017

VNS 4/2017 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2018–2021

RIKOSSEURAAMUSLAITOKSEN TOIMINTAMENOMÄÄRÄRAHAT

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteet

Vankeusrangaistusten ja yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanossa huolehditaan täytäntöönpanon varmuudesta, luotettavuudesta ja turvallisuudesta. Rikosseuraamuslaitoksen vaikuttavuustavoitteena on vähentää rangaistusta suorittavien riskiä syyllistyä uusiin rikoksiin. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on valmentaa rangaistusta suorittavia rikoksettomaan elämään tukeutuen yhteiskunnan yleisiin palvelujärjestelmiin. Tavoitteina ovat myös oikeusturvan ja yhdenmukaisten käytäntöjen varmistaminen sekä suunnitelmallisen ja asteittaisen vapauttamisen lisääminen.

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on vähentää vapautumista suoraan suljetuista vankiloista sekä lisätä avolaitosten ja valvotun koevapauden käyttöä. Vankien toimintoihin osallistumista ja sellin ulkopuolella viettämää aikaa sekä henkilökunnan ja rangaistusta suorittavien välistä vuorovaikutusta lisätään. Yhdyskuntaseuraamusten toimeenpanon sisältöjä kehitetään. Yhteistyötä vankilan ulkopuolisten palveluja tuottavien toimijoiden, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon, työvoimaviranomaisten ja koulutuksen järjestäjien kanssa lisätään. Osana hallituksen pitkäaikaisasunnottomuuden ennaltaehkäisyn toimintaohjelmaa vahvistetaan rikosseuraamusasiakkaiden asumisen taitoja ja parannetaan vapautumisen jälkeistä asumistilannetta. Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena on kehittää päihde-, mielenterveys- ja sosiaalityötä rangaistuksen täytäntöönpanon aikana ja palvelujatkumoja siviiliin. Erityistä huomiota kiinnitetään verkostoitumiseen yhteiskunnan normaalipalvelujen ja sidosryhmien kanssa, jotta rangaistusta suorittaneiden palvelu- ja hoitojatkumot turvattaisiin vapauttamisvaiheessa.

Rangaistusten täytäntöönpanon laillisuuden ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi normiohjausta, oikeudellista neuvontaa ja laillisuusvalvojien kannanottojen toimeenpanoa tehostetaan. Organisaatiorakenteiden ja tuottavuutta parantavien toiminta- ja työprosessien kehittämistä jatketaan edelleen.

Rikosseuraamuslaitoksen sopeuttamistoimet

Rikosseuraamuslaitoksen taloutta on sopeutettu vuodesta 2005 alkaen ja suurin osa säästöistä jouduttiin tekemään henkilötyövuosia vähentämällä. Vuosina 2006–2011 tuottavuusohjelman mukaisesti vähennettiin 309 henkilötyövuotta. Näin suuren henkilöstömäärän vähentäminen ei olisi ollut mahdollista ilman Konnunsuon vankilan lakkauttamista ja Pelson vankilan paikkamäärän tuntuvaa alentamista. Haminan vankila lakkautettiin 1.1.2013 lukien. Vuosille 2012–2016 laadittu sopeuttamissuunnitelma edellytti 197 htv:n vähentämistä. Vuosien 2012–2016 aikana toteutettiin 204 htv:n vähennys. Näin ollen

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin
029 56 88500

Faksi
029 56 65440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi

vankilatuote.fi

tuottavuusohjelman ja sopeuttamissuunnitelman mukainen henkilöstövähennys oli yhteensä yli 500 htv, mikä vastaa 17 % Rikosseuraamuslaitoksen henkilöstöstä.

Talouden sopeuttamissuunnitelman mukaiset henkilöstö- ja resurssivähennykset ovat tehostaneet Rikosseuraamuslaitoksen toimintaa. Sopeuttamistoimet ovat myös vaikeuttaneet Rikosseuraamuslaitokselle asetettujen tavoitteiden saavuttamista, sillä rikosseuraamusten toimeenpano perustuu ensisijaisesti ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja henkilöiden suorittamaan valvontaan. Rikosseuraamuslaitoksen resurssien vähentymisen vuoksi mm. uusintarikollisuuden vähentämiseen ja rangaistusten vaikuttavuuteen liittyviä ohjelmia sekä rangaistusajansuunnitelmien mukaista toimintaa ei ole aina kyetty järjestämään vangin tarpeiden mukaisesti. Vankien toimintamahdollisuuksien vähentäminen heikentää heidän edellytyksiään kiinnittyä normaaliyhteiskuntaan.

Rikosseuraamuslaitoksen määrärahatilanne

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2018–2021 luo Rikosseuraamuslaitokselle edellytykset nykyisen palvelutason ylläpitämiseen.

Rikosseuraamuslaitoksen toimitilahankkeiden, Hämeenlinnan naisvankilan, Keravan avovankilan ja Jyväskylän uudisrakennuksen (yhdyskuntaseuraamustoimisto ja avovankila) rakentaminen toteutetaan kehyskauden aikana. Hankkeissa pilotoidaan vankilakonseptia. Toteutettavien toimitilahankkeiden avulla Rikosseuraamuslaitoksella on mahdollisuus keskittyä ydintehtävänsä hoitamiseen ja ohjata resursseja strategian kannalta merkittäviin vankien ja yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden toimintoihin osallistumista edistäviin hankkeisiin, mm. lähityöhankkeeseen, jonka tavoitteena on mm. lisätä vankien sellin ulkopuolista aikaa.

Kehyskaudella pyritään tietojärjestelmäprojekteja toteuttamalla saavuttamaan tuottavuushyötyjä. Toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmähankkeen Rotin käyttöönoton avulla saavutetaan tuottavuussäästöjä sekä erityisesti uudistuvien työprosessien kautta toiminnan vaikuttavuuden paranemista. Rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin palveluita kehitetään, mikä osaltaan lisää rikosseuraamusasiakkaiden omatoimisuutta ja valmiuksia rangaistuksen jälkeiseen elämään.

Ennakoidut menojen nousupaineet

Vuoden 2017 jälkeen on ennakoitavissa menopaineita, joihin Rikosseuraamuslaitoksen tulee varautua. Näitä ovat mm. vankiluvun mahdollinen nousu, toimitilojen huono kunto sekä Rikosseuraamuslaitoksen kehittämis- ja asiakastietojärjestelmähankkeen Rotin kustannustason nousu.

Vankiluku on laskenut useamman vuoden ajan, mikä on osaltaan luonut edellytykset sopeuttamissuunnitelman hallitulle toimeenpanolle. Vuoden 2016 aikana vankiluku kuitenkin kääntyi nousuun ja vankiluvun ennakoidaan nousevan myös vuonna 2017. Ulkomaalaisvankien määrän lisääntyminen selittää pääosan keskivankiluvun ja vapaudesta tulleiden vankien määrän muutoksesta. Kasvanutta vankimäärä selittää osaltaan myös keskimääräisen laitosajan kasvu. Mm. tutkintavankien määrän arvioidaan nousevan noin

30:lla, kun tutkintavankien säilyttämistä poliisin tiloissa lyhennetään tulevan lakimuutoksen vuoksi pääsääntöisesti enintään seitsemään vuorokauteen. Yhdyskuntaseuraamusten määrän arvioidaan pysyvän vuonna 2017 kuluvan vuoden tasolla.

Osa Rikosseuraamuslaitoksen käytössä olevista toimitiloista on huonokuntoisia. Pelson vankilan sellitiloja jouduttiin ottamaan pois käytöstä sisäilma- ja rakenteellisten ongelmien vuoksi ja toiminta Keravan vankilan päärakennuksessa jouduttiin keskeyttämään vakavien paloturvallisuuteen liittyvien ongelmien vuoksi syksyllä 2016. Riskinä on, että toimitilavuokrat nousevat ennakoimattomien, mutta välttämättömien, korjaustöiden vuoksi.

Rikosseuraamuslaitoksen toiminnan kehittämis- ja asiakastietojärjestelmähankkeen Rotin ensimmäisen vaiheen aikataulun viivästymisen ja toisen vaiheen kasvaneen työmääräarvion vuoksi uuden tietojärjestelmän käyttöönotto siirtyy alkuperäisestä suunnitelmasta runsaan kahden vuoden verran. Järjestelmän käyttöönotto tapahtuu uuden arvion mukaan keväällä 2019. Toukokuussa 2016 päivitetyn kustannus-hyötyanalyysin mukaan Roti-hankkeen kehittämisestä aiheutuvat kokonaiskustannukset ovat nousseet noin 7,8 miljoonaa euroa alkuperäisestä arviosta. Uusi kustannusarvio on noin 21 miljoonaa euroa. Tuottavuuspöytäkirjassa sovitun omarahoitusosuuden ylittävät menot katetaan Rikosseuraamuslaitoksen toimintamenomäärärahoista. Tämä tulee heikentämään Rikosseuraamuslaitoksen taloudellista tilannetta ja siirtyvien määrärahojen taso tulee siirtymäkauden aikana (ennen hankkeen avulla saatavien tuottavuushyötyjen realisoitumista) laskemaan. Rikosseuraamusasiakkaiden sähköisen asioinnin kehittäminen jatkuu kehyskaudella eri palveluiden, erityisesti asiakkaiden Roti-liittymän määrittelyllä ja rakentamisella.

Radikalisoitumisen ehkäisy

Rikosseuraamuslaitos ennaltaehkäisee vankiloissa tapahtuvaa väkivaltaista radikalisoitumista. Vangit ovat monella tavalla haavoittuvassa asemassa ja siten erityisen alttiita väkivaltaisten ääriryhmien propagandalle ja rekrytoimiselle. Vankiloissa tapahtuva radikalisaatio on yksi suurimmista huolenaiheista Euroopan maissa. Euroopan unionin neuvoston päätelmien mukaisesti Suomi sitoutuu toteuttamaan harkittua ja räätälöityä toimintapolitiikkaa vankiloissa tapahtuvan terrorismiin ja väkivaltaisiin ääriliikkeisiin johtavan radikalisoitumisen ehkäisemiseksi. Rikosseuraamuslaitos on tehnyt lisämäärärahaesityksen väkivaltaisen radikalismin tunnistamiseksi ja estämiseksi, mitä ei julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2018–2021 ole huomioitu.

Vuodesta 2015 lähtien vankiloissa on tehty radikalismihavaintoja yhteensä 66 vangin tai tutkintavangin osalta ja havaintojen määrät ovat lisääntyneet ulkomaalaisten vankien määrän kasvaessa. Vankien keskuudessa on myös havaittu enenevässä määrin rasistista käytöstä ja oikeistoradikalismia. Vankiloissa on erityisen suurena haasteena ulkomaalaisten vankien kielen ja kulttuurin ymmärtäminen, esimerkiksi arabiankielen taitoista henkilökuntaa ei ole. Myöskään suomenkielen opetusta vankien kotouttamiseksi ei vankiloissa juurikaan ole. Vankien sijoittaminen erilaisiin toimintoihin on sen vuoksi haasteellista tai mahdotonta. Radikalisoitumisen havainnoimiseksi ja väkivaltaisen extremismin ehkäisemiseksi tulisi vankiloihin resursoida henkilökuntaa huolehtimaan ulkomaalaisten vankien erityistarpeista, tekemään luotettavia havaintoja vankien käytöksistä

ja ehkäisemään väkivaltaista extremismiä ja radikalisoitumista johon Suomi on sitoutunut.

Osoite
Lintulahdenkuja 4
00530 Helsinki

Puhelin
029 56 88500

Faksi
029 56 65440

Sähköpostiosoite
kirjaamo.rise@om.fi

Www-osoite
rikosseuraamus.fi

vankilatuote.fi